

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 12 września 2016 r.

Pozycja 496

POSTANOWIENIE z dnia 10 sierpnia 2016 r. Sygn. akt Tw 40/12

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres – przewodniczący
Andrzej Rzepliński – sprawozdawca
Stanisław Rymar,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 marca 2014 r. o odmowie nadania wnioskowi dalszego biegu,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnić zażalenia.

UZASADNIENIE

1. W dniu 7 sierpnia 2012 r. wpłynął do Trybunału Konstytucyjnego wniosek Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność” (dalej: Związek) o zbadanie zgodności: po pierwsze, art. 1 w zw. z art. 8 ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o składkach na ubezpieczenie zdrowotne rolników za lata 2012 i 2013 r. (Dz.U.123, ze zm.; dalej: z art. 2 Konstytucji; po drugie, art. 2 ust. 3 ustawy o składkach z art. 2 w zw. z art. 32 Konstytucji.

2. Postanowieniem z 26 marca 2014 r. Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu wnioskowi.

2.1. W uzasadnieniu wskazał – odwołując się do wcześniejszego orzecznictwa (postanowienie TK z 21 kwietnia i 27 września 2006 r., sprawa Tw 43/05, OTK ZU nr 5/B/2006, poz. 159 i 160) – że NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” stanowi *sui generis* organizację rolniczą i nie może być uznany za związek zawodowy. Za taką kwalifikacją prawną przemawia, zdaniem Trybunału fakt zrzeszania się w związku osób nie będących rolnikami oraz cel zrzeszenia, jakim jest ochrona praw i interesów zawodowych a nie pracowniczych.

2.2. Ponadto Trybunał Konstytucyjny ustalił, że zakwestionowane przepisy ustawy o składkach nie dotyczą spraw objętych zakresem działania wnioskodawcy. Zdaniem Trybunału, zakres podmiotowy zaskarżonych regulacji obejmuje nie tylko osoby zatrudnione u pracodawcy, lecz również domowników rolników, domowników rolników prowadzących działalność wyłącznie w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej oraz domowników rolników, którzy prowadzą działalność w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej

i dodatkowo w gospodarstwie rolnym. W konsekwencji między zakresem działania Związku a treścią kwestionowanych przepisów brak było powiązania, które – zgodnie z art. 191 ust. 2 w związku z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji – uzasadniałoby legitymację NSZZ RI „Solidarność” z pozycji związku zawodowego. Wnioskodawca nie wystąpił do Trybunału w celu obrony uprawnień pracowniczych swoich członków w ich relacjach z pracodawcami.

2.3. Za odmową nadania wnioskowi dalszego biegu przemawiały również dwie dalsze okoliczności. Po pierwsze, część zarzutów wniosku Trybunał ocenił jako oczywiście bezzasadne. Po wtóre, zdaniem Trybunału, NSZZ RI „Solidarność” nie usunął wątpliwości co do tego, czy Związek rzeczywiście posiada faktycznie funkcjonujące jednostki terenowe lub oddziały, a w konsekwencji, czy Rada Krajowa Związku jest organem ogólnokrajowym.

3. Wnioskodawca wniósł zażalenie na postanowienie o odmowie nadania wnioskowi dalszego biegu.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.102.643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK z 1997 r. Rozpatrywany wniosek został wniesiony przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do wstępnej kontroli tegoż wniosku zastosowanie mają przepisy ustawy o TK z 1997 r.

2. Zgodnie z art. 36 ust. 4 ustawy o TK z 1997 r. wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania wnioskowi dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. b w zw. z art. 36 ust. 6-7 ustawy o TK z 1997 r.). Trybunał Konstytucyjny bada w szczególności, czy wydając zaskarżone postanowienie, prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania wnioskowi dalszego biegu. Oznacza to, że na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał analizuje przede wszystkim te zarzuty, które mogą podważyć trafność ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

3. W pierwszym zarzucie zażalenia wnioskodawca podniósł, że NSZZ RI „Solidarność” jest organizacją zawodową skupiającą rolników indywidualnych niepozostających w stosunku pracy i dlatego zbędne było wykazywanie w zakwestionowanym postanowieniu, że wnioskodawca nie jest związkiem zawodowym.

4. Wziąwszy pod uwagę stanowisko wnioskodawcy należało odwołać się do wydane-go w pełnym składzie postanowienia Trybunału z 27 lipca 2016 r. (sprawa Tw 4/13, OTK ZU B/2016, poz. 485), w którym Trybunał Konstytucyjny zauważył, że „w grupie podmiotów wywodzących swoje uprawnienie do zainicjowania kontroli konstytucyjności z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji mogą się również znaleźć organizacje o mieszanym statusie (...), które mają charakter zawodowy – stanowią reprezentację osób fizycznych wykonujących określony zawód, a oprócz tego noszą też pewne cechy organizacji gospodarczej (...). Mieszany status danej organizacji nie przekreśla – sam w sobie – możliwości uznania jej za organizację zawodową. Trybunał nie wyklucza przez to, że w konkretnej sytuacji podmiot o mieszanym statu-

sie będzie mógł być potraktowany jako legitymowany do wszczęcia postępowania przed TK (...). Warunkiem tego jest jednak wykazanie przez wnioskodawcę (...), że (...) jest podmiotem, któr[ego] podstawowym celem jest reprezentowanie zawodowych interesów osób wykonujących określony zawód”.

4.1. Zagadnienie statusu prawnego wnioskodawcy – tj. możliwość kwalifikowania go jako związku zawodowego lub organizacji zawodowej – było przedmiotem wątpliwości w ramach wstępnego rozpoznania wniosku NSZZ RI „Solidarność”. Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że w piśmie procesowym z 17 czerwca 2013 r. wnioskodawca wskazał, że NSZZ RI „Solidarność” jest „związkiem zawodowym rolników indywidualnych” i występuje do Trybunału z pozycji „związku zawodowego rolników indywidualnych, tj. w obronie interesów rolników”. W piśmie tym wnioskodawca uznał się za związek zawodowy, natomiast w rozpatrywanym zażaleniu, wyraził odmienny pogląd i uznał, że jest organizacją zawodową.

4.2 Trybunał zauważa, że zawarte w zażaleniu rozumowanie wnioskodawcy jest niekonsekwentne. Z jednej strony uznaje się za organizację zawodową, z drugiej natomiast sytuuje NSZZ RI „Solidarność” jako związek zawodowy, gdyż stwierdza, że odmowa nadania wnioskowi dalszego biegu „stanowi zaprzeczenie osiągnięciom wywalczonym przez rolników (...) do traktowania rolników podobnie jak pracowników w zakresie samoorganizowania się dla obrony ich praw zbliżonych do pracowniczych”.

4.3. Mając jednak na względzie stanowisko Trybunału wyrażone w przywoływanym postanowieniu, należało przyjąć, że status NSZZ RI „Solidarność” nie ma zasadniczego znaczenia dla możliwości zainicjowania przez Związek kontroli konstytucyjności. W tym więc zakresie więc wątpliwości dotyczące ograniczonej rzeczowo zdolności wnioskowej Trybunał rozstrzyga na korzyść wnioskodawcy. Ocena ta nie może jednak doprowadzić do uwzględnienia złożonego zażalenia, z uwagi na inne uchybienia formalne wniosku (pkt 5.2.-5.6. niniejszego postanowienia).

5. W kolejnym zarzucie wnioskodawca odniósł się do zagadnienia przynależności domowników rolnika do Związku. Zaznaczył, że ustawa o związkach zawodowych rolników indywidualnych dopuszcza taką możliwość, i że jest ona związana ze specyfiką pracy na roli. Z tego względu błędnie przyjęto w kwestionowanym postanowieniu, że zaskarżone przepisy nie mieszczą się w zakresie działania wnioskodawcy, gdyż dotyczą również osób niebędących rolnikami.

Trybunał Konstytucyjny podtrzymuje stanowisko wyrażone w zaskarżonym postanowieniu.

5.1. Zdaniem Trybunału nie ulega wątpliwości, że związki zawodowe powołane są do reprezentowania i ochrony interesów pracowników. Trybunał Konstytucyjny podkreślał, że umieszczenie w jednym przepisie Konstytucji (art. 59 oraz art. 191 ust. 1 pkt 4) organizacji pracodawców i pracowników wyraża intencję ochrony określonego rodzaju interesów wynikających ze stosunku pracy. Są to z jednej strony interesy pracownicze, które reprezentować mają związki zawodowe, z drugiej zaś interesy pracodawców związane z zatrudnianiem pracowników, reprezentowane przez organizacje pracodawców. Każdy z tych podmiotów jest zatem uprawniony do kwestionowania w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym tych aktów normatywnych, które w bezpośredni sposób dotyczą relacji pracodawca – pracownik. Jeżeli dany akt normatywny nie odnosi się bezpośrednio do relacji pomiędzy pracodawcą i pracownikiem opierającej się na stosunku pracy, dopuszczalność jego kwestionowania w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym uzależniona jest od tego czy zwią-

zek zawodowy domaga się zbadania rozwiązań prawnych, odnoszących się bezpośrednio do sytuacji prawnej pracowników.

5.2. Trybunał raz jeszcze stwierdza, że Pracownikiem jest jedna ze stron stosunku pracy. Stosunek pracy jest dobrowolnym stosunkiem prawnym o charakterze zobowiązaniowym, zachodzącym między dwoma podmiotami, z których jeden, zwany pracownikiem, obowiązany jest świadczyć osobiście i w sposób ciągły, powtarzający się, na rzecz i pod kierownictwem drugiego podmiotu, zwanego pracodawcą, pracę określonego rodzaju oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca zatrudniać pracownika za wynagrodzeniem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2009 r., sygn. akt III PK 38/09, Lex nr 560867).

5.3. Cechy podstawowe (konstrukcyjne) stosunku pracy to: obowiązek osobistego wykonywania pracy, podporządkowanie (podporządkowanie pracownika regulaminowi pracy oraz poleceniom kierownictwa co do miejsca, czasu i sposobu wykonywania pracy oraz obowiązek przestrzegania norm pracy, obowiązek wykonywania poleceń przełożonych, wykonywanie pracy zmianowej i dyspozycyjność, elementy formalnej dyscypliny takie jak czas i rozkład pracy wg ustalonego grafiku), odpłatność, obciążenie pracodawcy ryzykiem prowadzenia działalności (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 2 grudnia 1975 r., I PRN 42/75, Lex nr 14292; 11 września 1997 r., II UKN 232/97, Lex nr 32899; 28 stycznia 1998 r., II UKN 479/97, Lex nr 34500; 22 grudnia 1998 r., I PKN 517/98 Lex nr 35614; 25 listopada 2005 r. I UK 68/05, Lex nr 177165).

5.4. Nie ulega wątpliwości, że prowadzenie na własny rachunek działalności rolniczej nie jest tożsame z zatrudnieniem u pracodawcy (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 2 lipca 2013 r., w której odróżniono od siebie dwie formy aktywności zawodowej, precyzując, że sprawa dotyczy „działalności rolniczej, podjętej po zakończeniu zatrudnienia”, i posłużono się odrębnymi pojęciami „ubezpieczenia rolniczego” i „ubezpieczenia pracowniczego”). W konsekwencji, rolnik – nie zatrudniony u pracodawcy, lecz prowadzący na własny rachunek działalność rolniczą – nie jest pracownikiem.

5.5. Z materiału procesowego sprawy wynika ponad wszelką wątpliwość, że przedmiot zaskarżenia wniosku Związku były art. 1 w zw. z art. 8 oraz art. 2 ust. 3 ustawy o składkach. Każdy z tych przepisów odnosi się nie tylko do osób zatrudnionych u pracodawcy, lecz również domowników rolników, domowników rolników prowadzących działalność wyłącznie w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej oraz domowników rolników, którzy prowadzą działalność w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej i dodatkowo w gospodarstwie rolnym. Osoby te nie są pracownikami, w związku z czym występowanie o ochronę ich praw wykracza poza zakres działania Związku.

5.6. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że wnioskodawca błędnie utożsamiał interesy pracownicze z gospodarczymi, mimo że ochrona tych ostatnich – na co wielokrotnie zwracał uwagę w orzecznictwie TK – dokonuje się na dwóch różnych płaszczyznach (zob. postanowienie TK z 8 stycznia 2008 r., sprawa Tw 39/07, OTK ZU nr 2/B/2008, poz. 48), co potwierdza stanowisko wnioskodawcy, zgodnie z którym związek między pracą członków wnioskodawcy a zagadnieniem składek na ubezpieczenie społeczne jest „ewidentny”, i ma wpływ na „opłacalność produkcji rolnej pracy rolników”. Celem związku zawodowego nie jest bowiem ochrona praw gospodarczych.

6. Rację ma natomiast wnioskodawca stwierdzając, że jest okolicznością notoryjną, że NSZZ RI „Solidarność” jest organizacją ogólnopolską. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego wymogi należytej staranności powinny jednak doprowadzić do zmiany stosownych wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym, w szczególności ze względu na treść art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.2013.1203, ze zm.), zgodnie z którym domniemywa się, że dane wpisane do Rejestru są prawdziwe.

Wziąwszy pod uwagę powyższe Trybunał Konstytucyjny, na podstawie art. 36 ust. 7 ustawy o TK z 1997 r., nie uwzględnił zażalenia.